

Slunce je naše nejbližší hvězda. Je vzdáleno „pouze“ 150 milionů kilometrů, jeho světlo k nám letí jen osm a půl minuty. (Z druhé nám nejbližší hvězdy, Proxima Centauri, to však světlu už trvá přes čtyři roky!!!) Z fyzikálního hlediska jde o téměř nevyčerpatelný zdroj zářivé energie, lidé v něm však vždy spatřovali něco víc. Například pro staré Egypťany, nebo Inky, bylo slunce bohem. Ani dnes ho podvědomě nevnímáme jako obrovskou nukleární pec, nýbrž spíše jako tajemnou bytost. Bájemí a mýty opředený nebeský úkaz. Což se projevovalo i při jeho zobrazování; málokterý výtvarník ho maloval jako bílý ostrý ohraničený kroužek, vždy tam bylo ještě něco navíc. Nešlo o reálný obraz, nýbrž o ztvárněnou představu umělce. Vzpomeňme třeba jen sluníčka Monetova, či van Goghova...

Fotografové si ovšem nemohou své obrazy jen tak vymýšlet, jejich fantazii omezuje reálná předloha. Jelikož však skutečnost nekopírují, nýbrž přetvářejí, vždy si najdou nějaký způsob, jak realitu posunout, obohatit. Což se týká i fotografování krajin se sluncem. Já se snažím, aby sluníčka i na obrázku zářila, měla kolem sebe paprsky. Toho by se dalo nejnáze dosáhnout trikovou předsádkou, která kolem světelných bodů vytváří svatozář, celý ohňostroj duhových linek. To mi však připadá příliš vyumělkované, mé představě dosti vzdálené, blíží se kýči. A tak jediný trik, který zde uplatňuji, je nastavení co nejvyššího clonového čísla, tak 22 až 32, a paprsky

se samovolně vytvoří lomem světla na lamelách clonky. Kolik lamel – tolik paprsků.

Pro fotografování slunce se nejlíp hodí širokoúhlé objektivy jednoduché konstrukce, protože téměř nevytvářejí odlesky. Většinu krajin se sluncem fotím linhofkou a Super Angulonem 47mm, nebo Angulonem 65 mm. U broniky mám širokoúhlý Zenzanon 50mm, ten už je složitější a vytváří odlesků více. Zcela nevhodné jsou pro tento účel teleobjektivy a zoomy. Ty vyprodukují celé shluky rušivých odrazů a ještě k tomu nepříjemně světelně závojují.

Při záběrech se sluncem vznikají těžko zvládnutelné světelné rozdíly. Což ani tolik nevadí v zimě, kdy je krajina zasněžená a poměrně světlá, horší to je v létě. Pak to řeším pomocí přechodového šedého filtru, který nebe ztmaví. Eventuálně ještě popředí přisvítím bleskem. (Viz vedlejší obrázek Sněžky.) Plošky filtru však mohou být zdrojem dalších reflexů. Ty ovšem nebývají velké a není obtížné je pak digitálně vyretušovat. Někdy to dokonce ani není potřeba, protože odlesky mohou zvýšit působivost motivu.

Při intenzivním, téměř bodovém světelném zdroji, jakým slunce je, expozimetry selhávají. Kdybychom se na ně spolehli, vyšly by záběry podexponované, příliš tmavé. Proto zde nastavuji expoziční parametry ručně, podle zkušenosti. A vychází mi tak 1/125 sekundy při cloně 22 a citlivosti filmu 100 ASA.

▲ Na Luční pláni

Z Modrého dolu ►

BLESKEM NA KRAJINU

Používat při fotografování krajiny elektronický blesk může někomu připadat dost pošetilé. „Ač je to zcela absurdní, umělý blesk za bílého dne a září slunce!“ Tohle napsal o mém fotografování pan dr. Jaromír Wolf v knížce „Ostrovy v oblacích“. Nelze se divit, že mu to připadalo divné a nesmyslné. Jako fotografický laik se domníval, že svítit bleskem má smysl pouze při špatném světle, nejspíš ve tmě. Ostatně jeho přítel, fotograf Vilém Heckel, se kterým podnikl několik horolezeckých expedic, přece v přírodě také blesk nikdy nepoužíval. Nepoužívali ho ani jiní význační krajináři: Josef Sudek, Eugen Wiškovský, Zdenko Feyfar. Což se dá pochopit; jenže já vlastně ani nevím, že by blesk používal někdo ze současných fotografů krajin. Je to tedy jen takový můj vrtoch, snaha dělat se zajímavým? To určitě nikoli. Já také netvrdím, že bych se v krajině bez blesku neobešel. Blesk mi však otevřel nové možnosti, s jeho pomocí jsem udělal mnoho zajímavých záběrů, které by jinak vůbec nevznikly.

Jedním z technických problémů je v krajinářské fotografii zvládnutí velkých světelných rozdílů. Já rád fotografuji v protisvětle, a to zejména zrána a navečer. Krajinu laská medové světlo nízkého slunce, měkce ji modeluje. Stíny v popředí jsou tmavé, ale barvy i kresbu v něm vidíme dokonale. Obloha intenzívně září, nicméně i zde, ve vysokých jasech, se nám jeví jako dobře prokreslená. Fotografie takovýchto krásných motivů však může být velkým zklamáním. Film, ale ani čip totiž tyto velké světelné rozdíly nezvládnou. Zvláště při záběrech širokoúhlým objektivem. Buď správně naexponuji blízké tmavé popředí a obloha je pak příliš světlá, bez kresby, nebo naopak kratším časem dobře zobrazím oblohu a popředí vyjde příliš tmavé a žádné podrobnosti v něm nerozeznáme. S tímto nedostatkem se lze vyrovnat několika způsoby: buď je vůbec nefotit, to by však byla škoda, nebo ztmavit oblohu přechodovým filtrem, či přisvícením popředí bleskem. Někdy používám oba tyto způsoby současně. O filtrech si něco povíme v jiných kapitolách, věnujme se teď blýskání v krajině. Nikoliv ovšem tomu nebeskému „na lepší časy“, nýbrž elektronickému.

Volný prostor krajiny je poněkud jiné prostředí než uzavřená místnost, kde se světlo odráží od stěn a stropu. V krajině je

v dosahu svítivosti blesku zpravidla jen menší část plochy záběru, a spíše při okraji, většina světla se vlastně vyzáří do prostoru a přichází nazmar. Záblesková automatika zde selhává, a proto se blesk musí ovládat ručně. Je to však velmi jednoduché: pomocí směrného čísla, sníženého vzhledem k volnému prostoru asi o jeden stupeň EV, stanovíme clonu a k ní doměříme čas. Já používám blesk Metz se směrným číslem 45, v krajině tedy počítám jen 32. Pak odhadnu vzdálenost předmětu, který chci přisvítit. Řekněme, že je to trs travin vzdálený od aparátu 2 m. Směrné číslo vydělíme touto vzdáleností, $32 : 2 = 16$. Na tuto hodnotu nastavíme clonu a k ní doměříme příslušný expoziční čas podle jasu pozadí.

Bleskem se dá fotografie krajiny buď jen vylepšit, nebo přímo vytvořit. V prvním případě jde „pouze“ o zvýšení technické kvality, vyjasnění ve stínech. Skutečnost tím nijak nepřetváříme, naopak činíme ji reálnější, přibližujeme ji našemu smyslovému vnímání. Důraznějším nasvícením získáme však fotografie, o které by jinak vůbec nemělo cenu se pokoušet. Často je krásný motiv v popředí ve tmě, normálně by nikoho nenapadlo vyndávat přístroj z batohu. Bleskem však vytvoříme novou světelnou situaci, pozadí vyjde tmavší a naopak z větvě kleče, ojíněného keříku, či kamenů v popředí získáme nasvícením hlavní motiv.

Způsob zobrazení jinak ponuré krajiny s jasným popředím není ostatně nic nového. Krajináři jej znali již dávno. Jednou jsem zhlédl výstavu romantického malíře Hawránka. Byl tam také vystaven pralesní motiv s prudce nasvíceným vývratem v popředí. Vypadalo to přesně tak, jak bych si dnes tuto náladu vytvořil pomocí blesku. Malíři ovšem nejsou tak závislí na skutečné předloze. Jim stačí nosit obraz v mysli. Fotografové to mají horší. Musí takovou vzácnou náladu skutečně v přírodě zastihnout. I Zdenko Feyfar, dlouhá léta můj fotografický vzor, má vynikající snímky podzimních Krkonoš s těžkými tmavými mraky, ze kterých vystupuje zářící ojíněné popředí, nasvícené sluncem. Ale kolikrát musel do Krkonoš vyrazit a jaké velké štěstí musel mít, aby tuto náladu zastihl. Elektronický blesk umožňuje vytvářet takové situace uměle, bez zdoluhavého vyčkávání, zdali se na vás usměje štěstí, či nikoliv.